

**Міністерство освіти і науки України
Ужгородський національний університет
Факультет суспільних наук
Кафедра політології
Кафедра філософії**

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**Серія:
ПОЛІТОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ, ФІЛОСОФІЯ**

ВИПУСК 4

**Ужгород
Видавництво
Ужгородського національного університету «Говерла»
2006**

ББК 66.0

УДК 32

У-33

Редакційна колегія:

Андрущенко В., доктор філософських наук, професор

Бабкіна О., доктор політичних наук, професор

Варзар І., доктор політичних наук, професор

Вегеш М., доктор історичних наук, професор, головний редактор

Денисенко В., доктор політичних наук, професор

Кирилюк Ф., доктор філософських наук, професор

Круглашов А., доктор політичних наук, професор

Мигович І., доктор філософських наук, професор

Михальченко М., доктор філософських наук, професор

Остапець Ю., кандидат політичних наук, доцент

Пахарєв А., доктор політичних наук, професор

Ярош Б., доктор політичних наук, професор

Рецензенти:

Король І., доктор історичних наук, професор кафедри країнознавства
Закарпатського державного університету

Марчук В., доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри
політології Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

Хоменко О., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії
Ужгородського національного університету

Відповідальний за випуск:

Зан М., кандидат історичних наук, доцент кафедри політології
Ужгородського національного університету

Рекомендовано до друку Вченою радою
Ужгородського національного університету 25 червня 2006 р.,
протокол № 10

© Вісник Ужгородського університету

Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. Випуск 4, 2006

© Видавництво УжНУ «Говерла», 2006

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ ФІЛОСОФСЬКОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ -----	3
<i>Левкулч В.</i> Ідея соціальної рівності в епоху Античності та в період Відродження-----	3
<i>Дудинський В., Дудинська І.</i> Володимир Соловйов у контексті слов'янофільства і месіанства -----	13
<i>Дорошенко С.</i> Соціологічна теорія П'єра Бурдьє як методологічна основа аналізу соціального капіталу української діаспори у Франції Третньої республіки (1875-1940)-----	17
<i>Вегеш І.</i> Теорія «одномірної людини» Герберта Маркузе -----	25
<i>Зайченко Л.</i> До історіології теоретичних засад технократичної доктрини -----	41
<i>Вегеш М.</i> Школи російської геополітики: від Петра Чаадаєва до Володимира Петрова -----	45
<i>Задорожний І.</i> Географічний аспект у Західній геополітиці ХІХ – першої половини ХХ століття -----	88
ТЕОРІЯ ПОЛІТОЛОГІЇ, СОЦІОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ -----	99
<i>Грицанюк В.</i> Соціальна стратифікація: основні парадигми дослідження -----	99
<i>Власенко Ф.</i> Соціалізаційний потенціал суспільства -----	105
<i>Лендъел М.</i> Вимір та оцінка врядування: питання методології -----	111
<i>Павленко А.</i> Справедливість як рівність і як правда -----	114
<i>Шурко О.</i> Бренд і його роль у формуванні образу держави -----	120
<i>Сорба О.</i> Принципи політичної «межевості» як концептуалізація просторово-часового виміру політики на рівні інтересуб'єктивних структур -----	124
<i>Шипунов Г.</i> Гібридні політичні режими: основні підходи до концептуалізації та індикатори призначення -----	131
<i>Хома А.</i> Ролевые отношения в трудовом коллективе и проблема неформальности -----	137
<i>Дацаківська О.</i> Легітимаційна ситуація: суть і причини виникнення -----	141
<i>Карпов О.</i> Тези про кратологічне навантаження поняття «форма політичного правління країною» крізь призму теорії політичної системи -----	146
<i>Бориц К., Стецюра О.</i> Неблагополучные семьи как социальная проблема и источник социального сиротства -----	149
<i>Дрін О.</i> Етносоціальна компонента політичної системи багатонародної країни у методологічній призмі дослідницького «принципу case-study» -----	156
<i>Попович Г.</i> Вітчизняний бренд соціальної роботи -----	159

ПОЛІТИКА ЗА КОРДОНОМ -----	162
<i>Бертолон О.</i> Система політичного режиму Міклоша Горті в Угорщині (1920-1939 рр.) -----	162
<i>Кіш Є.</i> Теоретико-методологічні засади дослідження геополітичної ролі нових кордонів ЄС -----	166
<i>Сурніна О.</i> Формування національного механізму покращення становища жінок у Польщі в 90-х роках ХХ століття -----	174
<i>Ключкович А.</i> Федеральна рада Німеччини між представництвом партійних та земельних інтересів -----	181
<i>Боднар В., Томко Я.</i> Партійна система Угорської республіки -----	186
<i>Скиба І.</i> Питання Венецького перевалу в українсько-угорських міждержавних взаєминах (1996-2003 рр.) -----	191
<i>Романюк А.</i> Порівняльний аналіз повноважень президентів України та країн Західної Європи і США -----	199
ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ -----	204
<i>Токар М.</i> Пропорційна виборча система в Закарпатті: історико-політологічний екскурс -----	204
<i>Климончук В.</i> Інститут громадянського суспільства в умовах трансформації політичної системи України -----	214
<i>Петрушка Н.</i> Основні напрями та етапи еволюції українського парламентаризму -----	221
<i>Ломака І.</i> Суспільно-церковні відносини в Україні: історіографічний аспект -----	228
<i>Дадак В.</i> Проблема тоталітарно-деструктивних культів у сучасній Україні -----	236
<i>Зан М.</i> Політичне протистояння комуністичної та націонал-демократичної еліт на Закарпатті кінця 80-х – початку 90-х років ХХ ст. -----	242
<i>Остапець Ю., Лупей Ю.</i> Аналіз парламентських та місцевих виборів 2006 року в Закарпатській області -----	249
<i>Доцяк І.</i> Парламентські та місцеві вибори 2006 року в Івано-Франківській області: регіональний вимір -----	264
<i>Ігнатюк Н.</i> Головні фактори розвитку малого підприємництва в Закарпатті (на основі статистичних показників січня-жовтня 2005 року) -----	269
<i>Пелин А.</i> Первоочередные задания и стратегические ориентиры Украины в рамках глобального социально-политического проекта -----	273
РЕЦЕНЗІЇ -----	280
<i>Боднар В., Сопо А.</i> Закарпаття 1938-1941. Угорський і український історичний підхід -----	280
<i>Бертолон О.</i> Перший політичний роман про корупційне Закарпаття (Варга В.В. Осиное гнездо. – М., 2002. – 608 с.) -----	283

**ФЕДЕРАЛЬНА РАДА НІМЕЧЧИНИ МІЖ ПРЕДСТАВНИЦТВОМ
ПАРТІЙНИХ ТА ЗЕМЕЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ**

Взаємодія державних органів влади у Федеративній Республіці Німеччині відзначається складним переплетенням особливостей партійної системи, парламентської демократії та федеративного устрою. Це унікальний в сучасній політичній практиці приклад інтеграції політичних партій у процес розробки та прийняття державно-управлінських рішень, що зумовлює функціонування консенсусної моделі взаємодії уряду та парламенту. При цьому центр прийняття рішень переходить від системи органів влади до системи “органи влади – політичні партії”, формуючи умови для реалізації суспільного впливу на державно-управлінську діяльність.

Система розподілу державної влади в ФРН представлена як у горизонтальній, так і вертикальній площині, що дозволяє досягнути високого рівня взаємоконтролю та взаємовпливу між владними структурами. Важливе місце в цій системі належить Федеральній раді (Бундесрату) – союзному представництву шістнадцяти земель Німеччини. Незважаючи на те, що Бундесрат складається з представників земель, це, перш за все, вищий державний орган всієї федерації. Його рішення адресуються не окремим землям, а державі в цілому.

Серед численних функцій Бундесрату виділимо основні:

- участь у прийнятті федеральних законів (ст. 76-79 Основного Закону ФРН);
- участь в ухваленні постанов Федерального уряду (п.2 ст.80 Основного Закону) і загальних адміністративних інструкцій (п.2 ст.84, п.2 ст.85, п.7 ст.108 Основного Закону);
- участь у процесі здійснення контролю над виконанням федеральних законів (пп.3-4 ст.84 Основного Закону) і застосування примусових дій по відношенню до федеральних земель (п.1 ст.37 Основного Закону).

Конституційно-політична модель Федеральної ради розроблялася таким чином, щоб зменшити залежність державного органу від політичних партій. Склад Бундесрату формується не з народних обранців шляхом виборів, а із членів діючих урядів федеральних земель. Цим підкреслюється характер Федеральної ради як виконавчої структури, хоча компетенції цього державного органу далеко не обмежуються виконавчими функціями. Ця своєрідна федеральна інституція поєднує окремі характеристики і виконавчого, і законодавчого органу, тому Бундесрат не можна визначити як суто парламентську вищу палату [1, 69]. Ротується склад Бундесрату поступово, одночасно з виборами до ландтагів і формуванням земельних урядів, тому процес роботи державного органу носить безперервний характер.

Оскільки в формуванні земельного уряду і підтримці його діяльності бере участь парламентська більшість ландтагу, то, на нашу думку, вплив політичних партій обмежити не вдалося. У німецькій правовій та політичній думці досить часто пропонується розглядати діяльність Бундесрату під кутом зору партійних та земельних інтересів. Ми спробуємо зосередитися на можливостях використання партійно-політичного компонента в діяльності даного державного органу.

Правова регламентація процесу прийняття рішень у Федеральній раді намагається максимально задіяти саме інтереси земель. Кількість голосів при прийнятті рішень у Бундесраті, не є однаковою для представників усіх земель, а залежить від чисельності населення конкретної федеральної землі. Згідно з положеннями Основного закону (п.2 ст.51), кожна земля в Бундесраті розпоряджається не менш ніж трьома голосами, федеральні землі з населенням більш ніж 2 млн. чол. мають чотири голоси, а з населенням понад 6 млн. – п'ять, більше 7 млн. чол. – шість голосів (див. табл.1).

Кількість голосів у Бундесраті для окремих земель

Кількість	Земля
3	Бремен, Гамбург, Мекленбург-Пер.Померанія, Саар
4	Берлін, Бранденбург, Рейнлянд-Пфальц, Саксонія, Саксонія-Анхальт, Шлезвіг-Гольштейн, Тюрінгія
5	Гессен*
6	Баден-Вюртемберг, Баварія, Нижня Саксонія, Пн.Рейн-Вестфалія

Примітка. З об'єднанням Німеччини загальна кількість голосів становила 68, а з січня 1996 – 69 голосів. Через приріст населення в Гессені (18.01.1996 р. – 6.000.669 жителів), земля отримала один додатковий голос в Бундесраті (в сумі 5 замість 4).

Важливе значення для з'ясування ступеня партійного впливу на діяльність Федеральної ради має зміст ст. 51 Основного закону, яка проголошує: „Голоси землі можуть подаватися тільки одностайно і тільки присутніми членами Бундесрату або їх заступниками” [5, 35]. Тому члени коаліційних урядів, які на земельному рівні часто належать до партій, що знаходяться в опозиції на федеральному рівні, повинні узгодити спільну позицію з певного питання і подавати голоси тільки разом. Вважаємо, що це важлива правова норма для нейтралізації партійного компоненту, оскільки абсолютна більшість земельних урядів є коаліційна.

Досить часто, щоб зафіксувати стійкість урядової коаліції, представники урядових партій у коаліційній угоді заздалегідь обумовлюють варіанти голосування в Бундесраті. Це надзвичайно важливо тоді, коли не досягнуто спільної позиції з певного питання. Особливо це правило є характерним для т.зв. „неоднорідних” коаліцій. Наприклад, у коаліційній угоді між представниками Соціал-демократичної партії Німеччини (СДПН) та Християнсько-демократичним союзом (ХДС) про урядову співпрацю в федеральній землі Бремен з 1999 по 2003 рр. чітко зазначено: „Якщо не досягнуто згоди в питанні про голосування землі в Бундесраті, то принципове значення має те, що земля утримується при голосуванні і разом з тим відмовляється від підтримки відповідного проекту” [17, 84]. Водночас, і в угодах однорідних коаліцій зустрічається проголошення даного принципу. Наприклад, таку ж формулу фіксує коаліційна угода 2002 р. між Вільною демократичною партією (ВДП) та ХДС у землі Саксонія-Анхальт [15, 50]. У даному контексті слід зважити на ту обставину, що багато рішень приймаються в Бундесраті більшістю (35) голосів, тому утримання землі від голосування фактично зараховується як голос проти. Це має важливе значення при підтримці правлячої коаліції на федеральному рівні і подеколи штовхає на порушення коаліційної угоди. Приміром, у травні 2001 р. прем'єр-міністр землі Мекленбург-Передня Померанія Х.Рінгторфф (СДПН) проголосував всупереч позиції союзника по коаліції – ПДС, що зумовило кризовий стан у міжпартійній взаємодії в земельному уряді та ландтазі [9, 94-95].

Серед численних функцій Федеральної ради політичне значення даного державного органу найбільш повно проявляється в його участі в законодавчому процесі. Бундесрат розглядає всі законопроекти Федерального уряду (п.2 ст.76 Основного Закону) та всі закони, прийняті Бундестагом (п.1 ст.77 Основного Закону). Закони, не можуть бути прийнятими без погодження з Бундесратом, якщо вони вносять зміни до Конституції або зачіпають інтереси земель, – це т.зв. „закони погодження” (Zustimmungsgesetze). У всіх інших випадках Федеральна рада може подати протести щодо прийнятих законів, т.зв. „закони заперечення” (Einspruchsgesetze), які Бундестаг може відхилити більшістю голосів. Якщо Бундесрат направив протест більшістю в 2/3 голосів делегатів, то така ж кількість голосів потрібна й Федеральному парламенту, щоб подолати „veto” (п.4 ст.77 Основного Закону). На практиці 60% федеральних законів не можуть бути прийнятими без погодження з Федеральною радою [14, 24]. Зважаючи на контрольну функцію Бундесрату в законодавчому процесі, політолог В.Рудціо підкреслює двоякий характер Федеральної ради, яка може виконувати роль як співправителя, так й інструмента блокування [12, 305]. Бундесрат може використати право „veto” і відкинути законодавчі акти, якщо вони зачіпають інтереси земель, або якщо представники земельних урядів голосуватимуть відповідно до їх партійної приналежності.

Щодо того, який компонент у діяльності Бундесрату переважає, в Німеччині не має єдності думок. Автори збірника „Державне право Німеччини” вважають, що переважають все-таки земельні інтереси [2, 203], а ряд вчених (Р.Штурм, Е.Гюбнер, А.Бенц) вказують на факти, в яких домінує партійний інтерес [14, 25; 8, 32-34; 3, 34].

У коаліційних угодах між партіями часто відводиться окремий пункт, який встановлює порядок голосування в Бундесраті, де чітко фіксується пріоритет інтересів федеральної землі, її громадян [15, 49; 16, 55; 17, 83]. Дійсно, представники земель відчайдушно захищають фінансові і господарські інтереси земель, але фактор партійного інтересу загострюється, коли вирішуються питання великої політики.

Вага партійно-політичного компонента може залежати від співвідношення політичних сил у Бундестазі та в Бундесраті. Якщо правлячі урядові партії володіють більшістю голосів і в Федеральному парламенті, і в Бундесраті, то представники в Федеральній раді не мають підстав протистояти політиці Федерального уряду і створювати перешкоди для законодавчої діяльності Бундестагу. Якщо ж більшість у Бундесраті належить представникам опозиційних до правлячої коаліції партій на федеральному рівні, то можливе тактичне протистояння партійно-політичного характеру. Саме через призму співвідношення партійних більшостей ми пропонуємо розглядати діяльність Бундесрату, оскільки це дасть можливість визначити вагу партійного компонента при аналізі конкретних рішень даного органу влади.

Для оптимізації розгляду партійного співвідношення в Бундесраті ми скористаємося методиками градації федеральних земель за партійним принципом, запропонованими німецьким дослідником Г.Лембрухом [10].

Кількісні дані про співвідношення голосів у Бундесраті представників земельних урядів, партійна приналежність яких є ідентичною або відмінною від партійного складу коаліції на федеральному рівні, чітко вказують на те, що представники і П-земель, і О-земель володіли більшістю (35 голосів) досить незначний період. Тоді як у переважній більшості часу в Бундесраті складалася ситуація, коли для досягнення необхідної кількості в 35 голосів потрібно залучати голоси З-земель, тобто урядових коаліцій із представників ідентичних і опозиційних до більшості в Бундестазі партій.

Тому для повноти розкриття кількісних можливостей впливу партійного складу Федеральної ради на ухвалення рішень у державному органі в період із 1990 по 2005 рр., ми пропонуємо розглянути партійне співвідношення в Бундесраті в проекції протистояння „ХДС/ХСС–СДПН”. Оскільки саме ці партії є обов'язковим коаліційним партнером у всіх, без винятку, урядових коаліціях як на федеральному, так і на земельному рівнях. А також в об'єднаній ФРН продовжується західнонімецька традиція щодо обов'язкового протистояння ХДС/ХСС і СДПН як опозиційних та правлячих сил на федеральному рівні. Крім того, на необхідність такого розгляду вказує той факт, що саме великі партії займають головуючу позицію в земельних коаліціях, і прем'єр-міністр земельного уряду обирається лише з членів ХДС/ХСС або СДПН. Так, за період 1990-2005 рр. не було жодного випадку, коли б крісло голови уряду обіймав представник малої партії. Тому, на нашу думку, позиція головного партнера буде домінуючою в суперечливих ситуаціях при голосуванні в Бундесраті, якщо інше не передбачено коаліційними угодами. Такий розгляд додатково прояснить можливості впливу партійного складу на прийняття рішень при домінуванні певної партії.

Якщо узагальнити кількісні показники, отримані в таблицях 2, 3, 4 то в нас вийде наступна модель можливостей впливу партійного компонента при ухваленні рішень Бундесратом у період з 1990 по 2005 рр.:

1. Необхідна більшість (35 голосів) для прийняття рішень у Бундесраті досягалася партіями, представники яких перебувають при урядовій владі на федеральному та земельному рівнях на короткий проміжок часу: для коаліції ХДС/ХСС-ВДП – із листопада 1990 р. по квітень 1991 р., а для коаліції СДПН-Союз 90/Зелені – з листопада 1998 р. по квітень 1999 р.

Водночас правляча „червоно-зелена” більшість у Бундестазі та Федеральному уряді могла розраховувати на підтримку з 1999 по 2001 рр. у змішаних коаліціях земель.

2. Опозиційні до правлячої більшості на федеральному рівні партії могли реально впливати через Бундесрат на законотворчий процес: під проводом СДПН – із листопада 1994 р.

по листопад 1998 р. Аналогічні можливості для ХДС/ХСС склалися лише з середини 2002 р. до кінця 2005 р.

3. Більшість часу в Бундесраті існувала відносна рівновага між представниками опозиційних та правлячих щодо парламентської більшості в Бундестазі партій.

Спробуємо вищевказану модель зіставити з дійсними результатами законотворчого процесу в Бундесраті. Статистичні дані про участь Федеральної ради в законодавстві свідчать, що з 14 легіслативних періодів у 13 легіслатурі (1994-1998 рр.) було відхилено найбільше т.зв. „законів погодження” – 22, і найбільше „законів заперечення” – 13. Причому слід зауважити, що 13 відхилених „законів заперечення” – це в два рази більше, ніж за будь-який інший легіслативний період в історії ФРН. Законів такого типу в 1990-1994 рр. та 1998-2002 рр. було відхилено усього десять. Також в об'єднаній Німеччині зросла кількість відхилених „законів погодження” в 1991-1994 рр. – 21, 1994-1998 рр. – 22, 1998-2002 рр. – 19, тоді як у ФРН до 1990 р. їх число за окремий легіслативний період дуже рідко перевищувало межу в 12 одиниць [6, 768; 11, 20].

Таким чином, порівнюючи три показники: більшість у Бундестазі та Федеральній раді, кількісне співвідношення голосів у Бундесраті і статистичні дані про результативність законодавчого процесу, ми можемо констатувати, що в Німеччині існують можливості для реалізації партійного впливу на діяльність даного державного органу. Про вплив партійного компонента, зокрема, свідчить співвідношення показників у 13 легіслатурі (з 1994 по 1998 рр.).

Крім суто кількісних даних, існують свідчення німецьких науковців про загострення в 1990-х рр. теми партійно-політичного блокування Бундесратом законотворчої діяльності Федерального уряду і Бундестагу. Зокрема, яскравим прикладом, що характеризує партійно-політичний компонент у дії, є кризова ситуація навколо пакету податкової реформи уряду Г.Коля в 1997-1998 рр. Використовуючи перевагу в Бундесраті, стратегія опозиційної СДПН на чолі з О.Лафонтемом будувалася на цілковитій непідтримці законопроекту Федерального уряду. Як підкреслює Е.Гюбнер, саме цей тактичний крок зіграв певну роль у перемозі СДПН у 1998 р. [8, 34]. Водночас Л.Гелмс наголошує, що ці дії соціал-демократів не мали б успіху, якби вони не збігалися з інтересами земель [7, 19].

На сучасному етапі в німецькій науці ведеться гостра дискусія навколо можливості партійної політизації рішень Бундесрату, тому оцінка діяльності Бундесрату в контексті розгляду відносин між правлячими та опозиційними партіями є в Німеччині вкрай суперечливою.

Ряд вчених (У.Мюнх, Х.Лауфер, Р.Лотта, Л.Гелмс) вважає, що все-таки потреба реформування Бундесрату не є гострою, і державний орган впливає позитивно на дієздатність політичної системи, тому навіть використання Бундесрату в партійних інтересах є легітимним [4, 195].

Як нам видається, враховуючи досить плідний процес законотворчої співпраці Бундесрату, Бундестагу та Федерального уряду, Федеральна рада не є знаряддям партійно-політичного протистояння. Так, з 1630 законодавчих актів, які розглядалися в 1990-2002 рр., Бундесрат не погодився лише з 85 [6, 767-768; 11, 20]. А в сфері співпраці з Федеральним урядом та адміністрацією – з 1862 правових розпоряджень і 174 загальних адміністративних постанов Бундесратом було відхилено лише 12 документів [11, 21]. Тому ми приєднуємося до думки Л.Гелмса, що „не дивлячись на численні приклади партійно-політичної інструменталізації Федеральної ради в дев'яності роки, „теза політизації” немає достатньо підстав для проголошення” [7, 19].

Крім того, для налагодження плідного діалогу між Бундестагом та Бундесратом в політичній системі ФРН існує спеціальний інститут – Узгоджувальний комітет. Комітет складається з 16 представників Бундестагу та 16 представників Бундесрату і сприяє врегулюванню спірних питань між ними. Зазначимо, що це досить успішно діюча інституція, пропозиції якої приймаються Бундестагом та Федеральною радою в 90% випадків [6, 767].

Тому, на наш погляд, противага, яку створює Федеральна рада, спрямована скоріше на досягнення компромісів, включення опозиції до прийняття політичних рішень, до солідарної відповідальності основних політичних сил. Якщо в об'єднаній ФРН до 1998 р. роль співправителя виконувала СДПН, то з 1999 по 2005 р. процес законотворення відбувається завдяки формальним та неформальним переговорам із ХДС. Цим характеризується високий

ступінь взаємопов'язаності процесів прийняття управлінських рішень на союзному та земельному рівнях (особливо у фазах різних більшостей у федеральних органах влади), що „змушує формувати великі коаліції між урядом та опозицією, або погоджуватися з блокуванням процесу прийняття рішень” [13, 557]. Тому різка зміна політичного курсу Федерального уряду в ФРН є вкрай ускладненою через необхідність постійного узгодження з позиціями земельних урядів.

Водночас, такі основні слабкості німецького федералізму, як-от: можливість партійно-політичного блокування, повільність і непрозорість прийняття політичних рішень, обмежений простір для політики конкретної землі – зумовлюють необхідність пошуку моделей для вдосконалення складових федеративного устрою. Пропонуються варіанти радикального реформування Бундесрату через регіоналізацію представництва без партійної конкуренції, через парламентаризацію Федеральної ради шляхом всенародного обрання представників земель із наданням депутатам вільного мандату [14, 30].

Однак, на нашу думку, фактичне положення депутатів в Бундестазі, які підкоряються партійному імперативу вказує на примарну можливість дії вільного мандату в Федеральній раді. Більш реалістичним здається можливість внутрішньої реформи Бундесрату. „Шлях туди – через розділення завдань союзу та земель,” – вважає Р.Штурм [14, 31]. Зокрема, скоротилося б число законів, які вимагають погодження, а значить, і можливостей для політичного блокування. Федеральний уряд міг би діяти швидше і ефективніше. Для виборця була б більш очевидною відповідальність уряду конкретної партійної коаліції, оскільки відпадала б необхідність у великій неформальній коаліції між опозицією та правлячими партіями для досягнення компромісу. Але основна трудність для внутрішньої реформи Федеральної ради полягає в нездоланній перешкоді і суперечності: „Партійна політика повинна вирішувати питання про кінець партійної політики в палаті (в *Бундесраті* – А.Ю.)” [14, 31].

У цілому, враховуючи не конституційно-правові настанови, а фактичну ліквідацію класичного розподілу влади між Федеральним урядом та Бундестагом, ми позитивно оцінюємо можливості впливу Бундесрату на німецьку політику. Федеральна рада є тим конституційним органом, який вносить додатковий елемент протизваги у механізм розподілу влади.

1. Гайбах Г., Серонг С. Структура і завдання земель та адміністративних районів у федеральній політичній структурі Німеччини // Проміжний рівень управління в європейських державах: складність проти демократії? / За ред. Т.Ларссона, К.Номдена, Ф.Петітвілля. – К.: К.І.С., 2003. – С. 65-90.
2. Государственное право Германии: Сокр. пер. с нем. в 2 т. – М.: Ин-т государства и права РАН, 1994. – Т.1. – 312 с.
3. Benz A. Reformpromotoren oder Reformblockierer? Die Rolle der Parteien im Bundesstaat // Aus Politik und Zeitgeschichte. – 2003. – №29-30. – S. 32-38.
4. Das föderative System der Bundesrepublik Deutschland / Laufer H., Münch U. – Opladen: Leske + Budrich, 1998. – 472 S.
5. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. – Ulm: Ebner & Spiegel GmbH, 2003. – 95 S.
6. Handwörterbuch des politischen Systems / Hrsg. U. Andersen, W. Woyke. – Opladen: Leske + Budrich, 2003. – 808 S.
7. Helms L. 50 Jahre Bundesrepublik Deutschland – Kontinuität und Wandel des politischen Institutionensystems. Reihe Politikwissenschaft, № 61. – Wien: Institut für Höhere Studien (IHS), 1999. – 27 S.
8. Hübner E. Parlament und Regierung. – München: Bayerische Landeszentrale für politische Bildungsarbeit, 2000. – 313 S.
9. Koch T. Die Mitte-Links-Koalition in Mecklenburg-Vorpommern. Teil II: Parteien- und Politikstilanalysen. Manuskripte 19. – Berlin: Rosa-Luxemburg-Stiftung, 2001. – 104 S.
10. Lehbruch G. „A-Länder” und „B-Länder”: Eine Anmerkung zum Sprachgebrauch // Zeitschrift für Parlamentsfragen. – 1998. – № 2 (29). – S. 348-350.
11. Lhotta R. Zwischen Kontrolle und Mitregierung. Der Bundesrat als Oppositionskammer? // Aus Politik und Zeitgeschichte. – 2003. – №43. – S. 16-22.
12. Rudzio W. Das politische System der Bundesrepublik Deutschland. – Opladen: Leske + Budrich, 1996. – 554 S.
13. Schmidt M. Parteien und Staatstätigkeit // Parteiendemokratie in Deutschland. – Bonn: Bundeszentrale für Politische Bildung, 1997. – S. 537-558.

14. Sturm R. Zur Reform des Bundesrates. Lehren eines internationalen Vergleiches der Zweiten Kammern // Aus Politik und Zeitgeschichte. – 2003. – №29-30. – S. 24-31.
15. Vereinbarung zwischen der Christlich-Demokratischen Union Deutschlands Landesverband Sachsen-Anhalt und der Freien Demokratischen Partei Landesverband Sachsen-Anhalt über die Bildung einer Regierungskoalition für die 4. Legislaturperiode des Landtags von Sachsen-Anhalt. – Magdeburg, 2002. – 50 S.
16. Vereinbarung zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands Landesverband Mecklenburg-Vorpommern und der Partei des Demokratischen Sozialismus Landesverband Mecklenburg-Vorpommern über die Bildung einer Koalitionsregierung für die 4. Legislaturperiode des Landtages von Mecklenburg-Vorpommern. – Schwerin, 2002. – 55 S.
17. Vereinbarung zur Zusammenarbeit in einer Regierungskoalition für die 15. Wahlperiode der Bremischen Bürgerschaft 1999 – 2003. Sozialdemokratische Partei Deutschlands Landesverband Bremen Christlich Demokratische Union Landesverband Bremen. – Bremen, 1999. – 86 S.

SUMMARY

Klyuchkovich A. ФЕДЕРАЛЬНА РАДА НІМЕЧЧИНИ МІЖ ПРЕДСТАВНИЦТВОМ ПАРТІЙНИХ ТА ЗЕМЕЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

В статті досліджується роль Федеральної ради в системі розподілу державної влади в сучасній Німеччині. Проаналізовано вплив партійно-політичного чинника на діяльність Федеральної ради в 1990 – 2005 рр. Встановлено зв'язок між процесом прийняття державно-управлінських рішень в ФРН та співвідношенням партійного представництва на федеральному та земельному рівнях політичної системи.

*В. БОДНАР (Ужгород),
Я. ТОМКО (Пряшів, Словаччина)*

ПАРТІЙНА СИСТЕМА УГОРСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Проголошення державної незалежності Угорщини поклало початок новому етапу ролі політичних партій різного ідеологічного спрямування. Визначальною рисою цього етапу є трансформування партійної системи – від диктатури однієї партії – Угорської соціалістичної робітничої партії Угорщини (УСРП) до формування плюралістичної системи, але досвід засвідчує, що цей процес проходить не безпроблемно.

Слід зауважити, що під час перехідного періоду і також при утворенні нової демократичної системи Угорщини визначальною була роль політичних партій. Центрами політичного життя стали партії, новий політичний клас складала політична еліта. Опозиція комуністичної системи із самого початку була поділена в ідеологічному, культурному, особистому розумінні. Внаслідок цього в багатопартійній системі виникло сильне змагання між партіями.

В політичній системі Угорщини політичні партії відіграють керуючу і спрямовуючу роль, тому що партії, крім представницької функції володіють законотворчістю; їх керівники займають головні посади виконавчої влади (вони пропонують членів уряду, президента), і здійснюють певний контроль над адміністрацією, органами самоуправління. Партії є добровільними організаціями громадян, але разом з тим володіють державними фінансовими джерелами і загальноправовим статусом, визначеними конституцією [1, 68-69].

У демократичній системі Угорщини для політичних партій характерною є своєрідна специфіка, що простежується в їх функціях. Як і в інших демократіях, партії мобілізують громадян на вибори, але їх загальний мобілізуючий вплив на сьогодні є меншим, ніж у попередні роки [13, 89-96]. Причиною цього є те, що дану функцію у великій мірі виконують засоби масової інформації. Роль політичних кампаній і реклами є сильною, тому що внаслідок швидкої зміни політичного режиму і встановлення багатопартійності у виборців тільки частково виникла певна стабільна прив'язаність до партії.

Підписано до друку 25.06.06. Формат 60x84/8. Умовн. друк. арк. 33,7.

Облік.-вид.арк. 30,3. Друк офсетний. Зам. № Наклад

Видавництво УжНУ «Говерла»
м.Ужгород, вул.Капітульна, 18.